16. 12. 2009

ID: 59510

Poučovací povinnost soudu podle § 118a o.s.ř.

Poučovací povinnost podle § 118a plní nejen soud prvního stupně, ale i soud odvolací. Odvolací soud smí – v řízení o věcech, v němž se postupuje podle pravidel neúplné apelace – poskytnout účastníkům poučení, jen jestliže tímto způsobem účastníky směřuje k označení nových důkazů, jež jsou za odvolacího řízení přípustné.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 22 Cdo 1030/2008, ze dne 29.9.2009)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobce J. L., proti žalované J. L., zastoupené advokátem, o vypořádání společného jmění manželů, vedené u Okresního soudu v Hodoníně pod sp. zn. 4 C 501/2001, o dovolání žalované proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 11. října 2007, č. j. 38 Co 39/2006-394, tak, že rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 11. října 2007, č. j. 38 Co 39/2006-394, se ruší a věc se vrací Krajskému soudu v Brně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Okresní soud v Hodoníně (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 21. září 2005, č. j. 4 C 501/2001–377, výrokem pod bodem I. přikázal ze společného jmění manželů (dále též jen „SJM“) účastníků řízení do výlučného vlastnictví žalobce nemovitosti – „rekreační objekt čp. 265 na parcele č. 904/10, zapsané na listu vlastnictví č. 809 v obci a katastrálním území Z.“ - a 22 ks akcií společnosti A., a.s. ve výroku dále specifikovaných, vše v celkové hodnotě 574.000,- Kč, do výlučného vlastnictví žalované přikázal nemovitosti – „garáž bez čp/če na pozemku p. č. 2696/63, parcelu č. 2696/63, zastavěná plocha a nádvoří zapsané na LV č. 2030 pro k. ú. S., obec S.-M.“, 62 ks akcií společnosti S., a.s. a movité věci, vše ve výroku dále specifikované, v celkové hodnotě 192.350,- Kč, výrokem pod bodem II. žalované uložil povinnost zaplatit žalobci na vypořádání podílu ze zaniklého společného jmění manželů částku ve výši 27.767,50 Kč do třiceti dnů od právní moci rozsudku, do té doby bezúročně, výrokem pod bodem III. a IV. pak rozhodl o náhradě nákladů řízení.

Krajský soud v Brně jako soud odvolací (dále jen „odvolací soud“) k odvolání žalobkyně rozsudkem ze dne 11. října 2007, č. j. 38 Co 39/2006-394, rozsudek soudu prvního stupně ve výroku pod bodem I. změnil tak, že „do výlučného vlastnictví žalované se přikazují akcie O. s. S. a.s. v počtu 59 ks, 1 ks akcie po 1.000,- Kč, tj. celkem za 59.000,- Kč, svářečka v hodnotě 6.000,- Kč se do výlučného vlastnictví žalované nepřikazuje, celkem se přikazují do výlučného vlastnictví žalované věci v hodnotě 183.350,- Kč“ (výrok I.), jinak rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích pod bodem I., III. a IV. potvrdil (výrok II.), ve výroku pod bodem II. rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalovaná je povinna zaplatit žalobci na vyrovnání podílů částku 23.627,50 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku (výrok III.) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok IV.).

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání, jehož přípustnost opřela o § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“) a uplatnila dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. Namítala, že odvolací soud pouze zčásti vyhověl jejímu odvolání, nesprávně však jako součást společného jmění manželů vypořádal i vysavač T., který nikdy neexistoval a stůl, který byl zhotoven synem žalobkyně, a nemůže proto tvořit součást společného jmění manželů. Dále vytýkala odvolacímu soudu nesprávné posouzení jí tvrzeného vnosu (finančních prostředků ve výši 40.000,- Kč a osobního automobilu Š. v hodnotě, prokazovaného výpovědí svědka J. Z., jestliže výpovědi tohoto svědka soud neuvěřil a v důsledku toho tvrzený vnos nezohlednil. Odvolací soud

proto měl z masy vypořádávaného společného jmění vyřadit i stůl a vysavač T. a „hodnotu podílu na majetku“ snížit o vnos ve výši 60.000,- Kč. Dovolatelka proto navrhla zrušení napadeného rozsudku a vrácení věci odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Žalobce ve svém vyjádření projevil nesouhlas s námitkami uplatněnými v dovolání, k tvrzením žalované ohledně stolu a vysavače T. se výslovně nevyjádřil; ve vztahu k tvrzenému vnosu v částce 40.000,- Kč uvedl, že o takovém daru ve prospěch žalované není informován.

Podle čl. II. – přechodná ustanovení, bodu 12 zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, účinného od 1. 7. 2009 (vyjma ustanovení čl. I bodů 69, 71 a 100, ustanovení čl. XIII a ustanovení čl. XVII bodu 1, která nabývají účinnosti 23. 1. 2009), dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vyhlášeným (vydaným) přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů.

Dovolací soud proto při projednání dovolání postupoval podle občanského soudního řádu ve znění účinném do novely provedené zákonem č. 7/2009, neboť napadené rozhodnutí odvolacího soudu bylo vydáno dne 9. května 2007.

Dovolací soud se zabýval nejprve přípustností dovolání.

Podle § 237 odst. 1 o. s. ř. dovolání je přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, a) jimiž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé, b) jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil, c) jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle písmena b) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní právní význam.

Vzhledem k tomu, že námitky dovolatelky směřují toliko do části rozsudku odvolacího soudu, jíž byl rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé potvrzen, když práva a povinnosti účastníků v rozsahu vymezeném dovoláním posoudil odvolací soud ve shodě se soudem prvního stupně, přichází do úvahy přípustnost dovolání pouze podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Podle § 237 odst. 3 o. s. ř. rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam [odstavec 1 písm. c)] zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem.

Dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. je přípustné jen tehdy, jde-li o řešení právních otázek (jiné otázky, zejména posouzení správnosti nebo úplnosti skutkových zjištění přípustnost dovolání nezakládají) a současně se musí jednat o právní otázku zásadního významu; způsobilým dovolacím důvodem je především důvod podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., jehož prostřednictvím lze namítat, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

Nesprávné právní posouzení věci, které dovolatelka jako důvod dovolání [§ 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.] uplatnila, může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Odvolací soud své rozhodnutí ve vztahu k vypořádání pracovního stolu založil na právním závěru, že pro určení, zda tento stůl tvoří součást vypořádávaného společného jmění manželů není rozhodující,

zda byl zhotoven žalobcem či synem účastníků, ale je rozhodující, že se jedná o věc nabytou za trvání manželství, která tak tvoří součást společného jmění manželů. Tento právní závěr odvolacího soudu žalovaná napadá s tím, že pokud byl stůl zhotoven synem účastníků za trvání manželství, je jeho vlastnictvím a nemůže tvořit součást společného jmění manželů.

Dovolací soud považuje za otázku zásadního právního významu ve smyslu § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. posouzení, zda součástí společného jmění manželů je i věc zhotovená za trvání manželství potomkem manželů, neboť tato otázka byla odvolacím soudem posouzena v rozporu s hmotným právem.

Dovolání je tedy přípustné a je i důvodné, neboť rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

Podle § 242 odst. 3 věta druhá o. s. ř. je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, i když nebyly v dovolání uplatněny.

Ze skutkových zjištění nalézacích soudů se podává nesporný závěr, že manželství účastníků bylo rozvedeno rozsudkem Okresního soudu v Hodoníně, který nabyl právní moci dne 3. dubna 1998.

S ohledem na čl. VIII odst. 2 větu první zákona č. 91/1998 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a o změně a doplnění dalších zákonů a přihlédnutím ke skutečnosti, že bezpodílové spoluvlastnictví účastníků zaniklo dne 3. dubna 1998, je třeba na daný spor aplikovat ustanovení občanského zákoníku o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví ve znění před novelou provedenou zákonem č. 91/1998 Sb. (k tomu srovnej rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. února 2001, sp. zn. 22 Cdo 2289/99, uveřejněný v Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, C. H. Beck, 2001, pod pořadovým č. C 259 nebo rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. března 2009, sp. zn. 22 Cdo 2875/2006, uveřejněný na internetových stránkách Nejvyššího soudu České republiky – www.nsoud.cz).

Již potud spočívá rozhodnutí odvolacího soudu (a též soudu prvního stupně) na nesprávném právním posouzení věci, jestliže souzenou věci posuzoval podle ustanovení o společném jmění manželů a nikoliv o bezpodílovém spoluvlastnictví manželů, neboť společné jmění manželů a bezpodílové spoluvlastnictví manželů jsou dva rozdílné instituty, lišící se pojmenováním, předmětem, rozsahem, obsahem i zánikem (k tomu srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. září 2000, sp. zn. 30 Cdo 1803/2000, uveřejněný v časopise Právní rozhledy, 2003, č. 6, str. 307 nebo v: Švestka, J., Spáčil. J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, str. 959).

Podle § 149 odst. 1 obč. zák. zanikne-li bezpodílového spoluvlastnictví (dále též jen „BSM“) provede se vypořádání podle zásad uvedených v § 150.

Rozsah bezpodílového spoluvlastnictví je určen v § 143 obč. zák., podle kterého v bezpodílovém spoluvlastnictví manželů je vše, co může být předmětem vlastnictví a co bylo nabyto některým z manželů za trvání manželství, s výjimkou věcí získaných dědictvím nebo darem, jakož i věcí, které podle své povahy slouží osobní potřebě nebo výkonu povolání jen jednoho z manželů a věcí vydaných v rámci předpisů o restituci majetku jednomu z manželů, který měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství anebo jemuž byla věc vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka.

Podle § 132 odst. 1 obč. zák. vlastnictví věci lze nabýt kupní, darovací nebo jinou smlouvou, děděním, rozhodnutím státního orgánu nebo na základě jiných skutečností stanovených zákonem.

Zhotovení (vytvoření) věci představuje tzv. originární způsob nabývání vlastnického práva; dovolací soud vychází z konstantních závěrů odborné literatury, od nichž nemá důvodu se odchýlit, potud, že zhotoví-li někdo z věci nebo z věcí ve svém vlastnictví novou věc, stává se vlastníkem takto zhotovené věci. Jinak řečeno, ke zhotovované věci nabývá zásadně vlastnické právo zhotovitel, nejde-li o některé případy zpracování cizí věci (§ 135b obč. zák.) – (k tomu srovnej např. : Švestka, J., Spáčil. J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, str. 757, Eliáš, K. a kolektiv autorů. Občanský zákoník, velký akademický komentář. 1. svazek, Linde Praha, 2008, str. 577; Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kolektiv. Občanské právo hmotné 1, 4. aktualizované a doplněné vydání, ASPI, 2005, str. 355).

Z ustanovení § 143 obč. zák. pak jednoznačně vyplývá, že bezpodílové spoluvlastnictví manželů tvoří majetek nabytý některým z manželů za trvání manželství ze zákonnými výjimkami v tomto ustanovení uvedenými. A contrario pak součást bezpodílového spoluvlastnictví manželů nemohou tvořit věci, které nebyly nabyty některým z manželů, ale osobou jinou, byť v přímé příbuzenské linii, za trvání manželství.

Jestliže by tedy v daném případě zhotovil předmětnou věc syn účastníků (jak žalovaná v průběhu řízení tvrdila), jednalo by se o věc v jeho vlastnictví a nikoliv o součást vypořádávaného bezpodílového spoluvlastnictví. Potud tedy právní názor odvolacího soudu správný není a dovolací důvod nesprávného právního posouzení byl žalovanou uplatněn právem.

Nicméně odvolací soud ve vztahu k uvedené movité věci neměl splněny podmínky, aby o ní v rámci přezkumu rozsudku soudu prvního stupně věcně rozhodoval. Přestože soud prvního stupně pracovní stůl přikázal do výlučného vlastnictví žalované, z odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně se k uvedené movité věci nevztahují žádná skutková zjištění ani skutkové a právní závěry; rozsudek soudu prvního stupně tak neobsahuje zákonné náležitosti podle § 157 odst. 2 o. s. ř. a je v daném směru zjevně nepřezkoumatelný. Z rozsudku soudu prvního stupně se nepodávají žádné skutečnosti a zjištění pro přezkum právního závěru, že uvedená věc součást zaniklého bezpodílového spoluvlastnictví manželů tvoří. Odvolací soud tudíž neměl splněny podmínky pro věcné rozhodnutí o této movité věci, ale měl rozsudek soudu prvního stupně pro nepřezkoumatelnost zrušit podle § 219a odst. 1 písm. b) o. s. ř. Jestliže tak neučinil, zatížil řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Nutnost zabývat se uvedenou movitou věcí navrženou žalobcem k vypořádání byla dána zejména skutečností, že žalovaná u jednání konaného dne 11. dubna 2005 rozporovala závěr o tom, že by se mělo jednat o movitou věc tvořící součást BSM, která by jí měla být přikázána do výlučného vlastnictví; nadto se z doplňku znaleckého posudku V. V. ze dne 30. dubna 2004 podává žalovanou naznačované tvrzení, že předmětný stůl byl vyroben synem účastníků. Z žádnou z těchto okolností se soud prvního stupně v odůvodnění rozsudku nevypořádal a odvolací soud pochybení soudu prvního stupně procesně odpovídajícím způsobem nenapravil.

Žalovaná v rámci podaného dovolání dále rozporovala závěry nalézacích soudů, že předmětem zaniklého BSM je i vysavač T. I v této části je řízení před odvolacím soudem zatíženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Žalobce v žalobě navrhl k vypořádání uvedenou movitou věc; žalovaná naopak ve vyjádření k žalobě ze dne 4. července 2001 výslovně uvedla, že uvedená movitá věc nebyla nikdy pořízena a tvrzení o její neexistenci opětovně uvedla u jednání konaného dne 11. dubna 2005.

I ve vztahu k této movité věci se z odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně nepodávají žádná skutková zjištění ani skutkové a právní závěry, na základě kterých soud provedl vypořádání této věci jako součásti zaniklého BSM a soud prvního stupně se ani žádným způsobem nevypořádal s právně relevantními námitkami žalované, jimiž existenci této movité věci zpochybňovala; rozsudek soudu prvního stupně tak neobsahuje zákonné náležitosti podle § 157 odst. 2 o. s. ř. a je v daném směru

opětovně zjevně nepřezkoumatelný. Z rozsudku soudu prvního stupně se nepodávají žádné skutečnosti a zjištění pro přezkum právního závěru, že uvedená věc součást zaniklého BSM tvoří. Odvolací soud tudíž neměl ani v tomto případě splněny podmínky pro věcné rozhodnutí o této movité věci, ale měl rozsudek soudu prvního stupně pro nepřezkoumatelnost zrušit podle § 219a odst. 1 písm. b) o. s. ř. Jestliže tak neučinil, zatížil řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Odvolací soud k vysavači T. pouze uvedl, že z „obsahu spisu, zejména ze znaleckého posudku znalce V. V. a z jeho dodatků“ vyplývá, že vysavač T. byl oceněn na základě prohlídky a ocenění movitých věcí v domě, který obývá žalovaná.

Podle § 213 odst. 1-3 o. s. ř. odvolací soud není vázán skutkovým stavem, jak jej zjistil soud prvního stupně. Odvolací soud může zopakovat dokazování, na základě kterého soud prvního stupně zjistil skutkový stav věci; dosud provedené důkazy zopakuje vždy, má-li za to, že je z nich možné dospět k jinému skutkovému zjištění, než které učinil soud prvního stupně. K provedeným důkazům, z nichž soud prvního stupně neučinil žádná skutková zjištění, odvolací soud při zjišťování skutkového stavu věci nepřihlédne, ledaže by je zopakoval; tyto důkazy je povinen zopakovat, jen jestliže ke skutečnosti, jež jimi má být prokázána, soud prvního stupně provedl jiné důkazy, z nichž při zjišťování skutkového stavu vycházel.

Soud prvního stupně k uvedené movité věci v odůvodnění svého rozsudku žádná skutková zjištění neučinil. Jestliže pak měl v úmyslu odvolací soud z důkazů provedených soudem prvního stupně (konkrétně ze znaleckého posudku) provést určitá zjištění, byl povinen příslušné důkazy zopakovat. Z protokolu o jednání u odvolacího soudu konaného dne 11. října 2007 se však podává, že odvolací soud žádné dokazování neopakoval ani neprováděl. Nebyl proto oprávněn činit ze znaleckého posudku žádná zjištění týkající se vysavače. Jestliže přesto ke zjištěním na základě znaleckého posudku a jeho dodatků dospěl, aniž jimi v odvolacím řízení zopakoval důkaz, zatížil řízení vadou, která měla za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Pro úplnost této části odůvodnění pak dovolací soud dodává, že i kdyby byl odvolací soud procesně oprávněn učinit jím uvedená skutková zjištění, nebylo by možno se s jeho závěry ztotožnit z hlediska věcného posouzení.

Odvolací soud opřel svou argumentaci, na základě které zařadil vysavač T. do masy bezpodílového spoluvlastnictví manželů, o závěr, že vysavač byl oceněn znalcem na základě prohlídky movitých věcí v domě obývaném žalovanou. Ani tento závěr nemá oporu v obsahu spisu a provedených důkazech. Z výslechu znalce V. V. konaného u soudu prvního stupně dne 22. září 2004 vyšlo najevo, že znalec provedl ocenění movitých věcí, aniž měl všechny oceňované věci fyzicky k dispozici a mohl učinit jejich prohlídku. Soudem prvního stupně proto bylo znalci uloženo vypracovat dodatek ke znaleckému posudku, z něhož bude zřejmé, které věci měl při ocenění fyzicky k dispozici a které nikoliv, a které ocenil pouze podle předložených dokladů. Znalec podle pokynu soudu prvního stupně dodatek ke znaleckému posudku vypracoval a uvedl konkrétní věci, jejichž ocenění provedl: a) na základě jejich předložení a fyzického posouzení, b) na základě dokladů o jejich zakoupení. Vysavač T. však nebyl uveden ve skupině movitých věcí spadajících do kategorie a) ani b), tudíž odvolací soud nebyl oprávněn dospět k závěru, že námitka žalované ohledně fyzické neexistence této movité věci (z hlediska jejího pořízení) je vyvrácena obsahem znaleckého posudku.

Nadto ani případný relevantní závěr o ocenění movité věci na základě její fyzické prohlídky nevypovídá ničeho o tom, zda tato věc je či není součástí vypořádávané masy bezpodílového spoluvlastnictví manželů, neboť by tímto způsobem byla prokázána pouze existence věci v době její prohlídky znalcem. Aby však bylo možno takový závěr učinit, musela by být součástí rozhodnutí nalézacích soudů především zjištění o tom, kdy, kým, jakým způsobem a za jaké finanční prostředky

byla uvedená movitá věc pořízena. Taková zjištění však v rozhodnutí odvolacího soudu ohledně sporné věci zcela absentují, a v této části proto rozhodnutí odvolacího soudu nemůže obstát (vedle procesních pochybení) ani z věcného hlediska.

V rámci dovolání žalovaná dále vytýkala odvolacímu soudu (a shodně též soudu prvního stupně) nesprávné posouzení jí tvrzeného vnosu (uplatněného v řízení před soudem prvního stupně) v rozsahu finančních prostředků ve výši 40.000,- Kč a osobního automobilu zn. Š. v hodnotě 20.000,- Kč, jejichž existenci prokazovala výslechem svědka J. Z., jestliže soudy výpovědi tohoto svědka neuvěřily.

I v této části je řízení před odvolacím soudem postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Soud prvního stupně obsahu výpovědi svědka J. Z. neuvěřil a k tvrzenému vnosu ve výši 40.000,- Kč ze strany žalované nepřihlédl; s tvrzeným vnosem v hodnotě dalších 20.000,- Kč se soud prvního stupně v odůvodnění svého rozhodnutí žádným způsobem nevypořádal. Ve vztahu k vnosu v částce 40.000,- Kč se pak z odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně podává závěr, že žalovaná existenci takto tvrzeného vnosu neprokázala.

Podle § 120 odst. 1 o. s. ř. účastníci jsou povinni označit důkazy k prokázání svých tvrzení. Soud rozhoduje, které z navrhovaných důkazů provede.

Podle § 118a odst. 3 o. s. ř. zjistí-li předseda senátu v průběhu jednání, že účastník dosud nenavrhl důkazy potřebné k prokázání všech svých sporných tvrzení, vyzve jej, aby tyto důkazy označil bez zbytečného odkladu, a poučí jej o následcích nesplnění této výzvy.

Důkazním břemenem se rozumí procesní odpovědnost účastníka řízení za to, že za řízení nebyla prokázána jeho tvrzení a že z tohoto důvodu muselo být rozhodnuto o věci samé v jeho neprospěch. Smyslem důkazního břemene je umožnit soudu rozhodnout o věci samé i v takových případech, kdy určitá skutečnost, významná podle hmotného práva pro rozhodnutí o věci, pro nečinnost účastníka (v důsledku nesplnění povinnosti uložené účastníku ustanovením § 120 odst. 1 větou první o. s. ř.) nebo vůbec (objektivně vzato) nemohla být prokázána. Závěr o tom, že účastník neunesl důkazní břemeno, lze učinit jen tehdy, jestliže zhodnocení důkazů, které byly za řízení provedeny (§ 120 odst. 3 věty druhá o. s. ř.), neumožňuje soudu přijmout závěr ani o pravdivosti tvrzení účastníka a ani o tom, že by bylo nepravdivé (k tomu srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. února 2002, sp. zn. 21 Cdo 762/2001, uveřejněný v Souboru civilních rozhodnutí Nejvyššího soudu, C. H. Beck, pod pořadovým č. C 1071). Soud prvního stupně může své rozhodnutí založit na závěru, že účastník přítomný při soudním jednání neunesl důkazní břemeno, jen tehdy, jestliže takovému účastníku předtím bezvýsledně poskytl poučení podle § 118a odst. 3 o. s. ř. (k tomu srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. července 2005, sp. zn. 29 Odo 1069/2003, uveřejněný v Souboru civilních rozhodnutí, C. H. Beck, pod pořadovým č. C 3827).

Z obsahu spisu se podává, že soud prvního stupně žalovanou nepoučil podle § 118a odst. 3 o. s. ř. o její důkazní povinnosti ve vztahu k tvrzení o investici z výlučného majetku do majetku společného a o následcích při nesplnění výzvy k označení důkazů.

Podle § 211 o. s. ř. pro řízení u odvolacího soudu platí přiměřeně ustanovení o řízení před soudem prvního stupně, pokud není stanoveno něco jiného.

Podle § 213b odst. 1 o. s. ř. v odvolacím řízení se postupuje podle § 118a; tento postup však nemůže vést k uplatnění nových skutečností nebo důkazů v rozporu s ustanovením § 205a nebo § 211a nebo k uplatnění procesních práv, která jsou za odvolacího řízení nepřípustná.

Podle § 205b odst. 1 písm. d) o. s. ř. skutečnosti nebo důkazy, které nebyly uplatněny před soudem

prvního stupně, jsou u odvolání proti rozsudku nebo usnesení ve věci samé odvolacím důvodem jen tehdy, jestliže jimi má být splněna povinnost tvrdit všechny pro rozhodnutí věci významné skutečnosti nebo důkazní povinnost, a to za předpokladu, že pro nesplnění některé z uvedených povinností neměl odvolatel ve věci úspěch a že odvolatel nebyl řádně poučen podle § 118a odst. 1 až 3.

Poučovací povinnost podle § 118a plní nejen soud prvního stupně. V § 213b odst. 1 o. s. ř. se odvolacímu soudu ukládá, aby poskytoval účastníkům řízení ve smyslu § 118a potřebná poučení při odvolacím jednání. Na rozdíl od soudu prvního stupně je poskytování poučení podle § 118a odvolacím soudem omezeno, neboť nesmí vést k uplatnění nových skutečností nebo důkazů v rozporu s § 205a nebo § 211a nebo k uplatnění procesních práv, která jsou za odvolacího řízení nepřípustná. Odvolací soud smí – v řízení o věcech, v němž se postupuje podle pravidel neúplné apelace – poskytnout účastníkům poučení, jen jestliže tímto způsobem účastníky směřuje k označení nových důkazů, jež jsou za odvolacího řízení přípustné.

Ve smyslu § 205a odst. 1 písm. d) o. s. ř. jsou nové důkazy odvolacím důvodem tehdy, jestliže jimi má být splněna důkazní povinnost za předpokladu, že pro nesplnění důkazní povinnosti neměl účastník v řízení úspěch a odvolatel nebyl poučen podle § 118a odst. 3 o. s. ř. Rozhodne-li soud prvního stupně v neprospěch odvolatele proto, že neunesl důkazní břemeno, aniž by mu poskytl řádné poučení podle § 118a odst. 3 o. s. ř., má to za následek, že potřebné poučení je povinen mu poskytnout vždy odvolací soud. Jestliže tak neučiní, zatíží řízení vadou, která může mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Žalované se však v daném směru poučení podle § 118a odst. 3 o. s. ř. ze strany soudu prvního stupně nedostalo a uvedené pochybení neodstranil ani odvolací soud; tím zatížil řízení vadou, ke které dovolací soud musel přihlédnout z úřední povinnosti.

Rozhodnutí soudu prvního stupně je navíc nepřezkoumatelné i potud, že se žádným způsobem nevyjádřilo k žalobkyní uplatněnému vnosu v hodnotě 20.000,- Kč, neboť neunesení důkazního břemene soud prvního stupně vázal toliko k investici finančních prostředků v hodnotě 40.000,- Kč.

Odvolací soud sice akceptoval závěr soudu prvního stupně o neunesení důkazního břemene žalovanou, současně však poukázal na skutečnost, že ani v případě prokázání tvrzení o darování finančních prostředků by nebylo možno investici žalované zohlednit, neboť z „provedeného dokazování je zřejmé, že majetkové hodnoty pořízené za tyto finanční prostředky byly již spotřebovány, ke dni zániku SJM účastníků již nebyly jeho součástí a nebylo prokázáno, že by ke dni zániku manželství SJM účastníků existovala věc, která byla za tyto finanční prostředky, uplatňované jako její vnos do SJM, pořízena“.

Dovolací soud se k právu na náhradu za prostředky jednoho manžela vnesené do společného jmění manželů, jestliže hodnoty za ně pořízení byly již spotřebovány, vyjádřil v rozsudku ze dne 30. října 2007, sp. zn. 22 Cdo 3421/2006, uveřejněném v časopise Soudní rozhledy, 2007, č. 12, str. 472, jehož závěry jsou uplatnitelné i ve vztahu k bezpodílovému spoluvlastnictví manželů, podle kterého jsou-li peníze výlučně náležející jednomu manželovi vynaloženy na běžnou spotřebu (např. na potraviny, dovolenou apod.), nelze za takový vnos do společného hospodaření požadovat náhradu. Náhrada za prostředky vnesené do společného jmění manželů přichází v úvahu jen v těch případech, kdy jsou použity současně se společnými prostředky manželů na pořízení určité věci, a to za předpokladu, že taková věc ke dni zániku společného jmění manželů existuje, resp. nebyla spotřebována či neztratila hodnotu.

Rozhodnutí odvolacího soudu je v této části v rozporu s § 157 odst. 2 i § 213 o. s. ř. Odvolací soud k jím zastávanému závěru žádné dokazování neprováděl ani neopakoval dokazování provedené soudem

prvního stupně; soud prvního stupně pak k uvedené okolnosti žádné dokazování neučinil, neboť se omezil na závěr, že investici ve výši 40.000,- Kč nevzal za prokázanou, když výpovědi svědka J. Z. neuvěřil. Samotné rozhodnutí odvolacího soudu ani neuvádí, z jakých důkazních prostředků jsou závěry o spotřebování finančních prostředků činěny a rozhodnutí odvolacího soudu tak je v této části nepřezkoumatelné pro nedostatek odůvodnění.

Dovolací soud proto napadený rozsudek odvolacího soudu podle § 243b odst. 2, 3 věta první ve spojení s § 242 odst. 2 písm. d) o. s. ř. zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení, v němž je odvolací soud vázán vysloveným právním názorem dovolacího soudu ve smyslu § 243d odst. 1 věta první o. s. ř.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Autonomie vůle (exkluzivně pro předplatitele)
- Správní žaloba a trestní rozsudek
- Střídavá péče (exkluzivně pro předplatitele)
- Styk dítěte s rodičem (exkluzivně pro předplatitele)
- Nesprávné poučení
- Nájem bytu
- Nároky pozůstalých (exkluzivně pro předplatitele)
- Odpovědnost státu za újmu (exkluzivně pro předplatitele)
- Promlčení (exkluzivně pro předplatitele)
- Valná hromada (exkluzivně pro předplatitele)
- Doručování